Europejska Fundacja na Rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy

Młodzież NEET – młodzież bez pracy, nauki czy szkolenia: charakterystyka, koszty i rozwiązania polityczne w Europie

Streszczenie

Wprowadzenie

Najbliższa przyszłość Europy leży w rękach 94 mln Europejczyków w wieku od 15 do 29 lat. Oprócz wyzwań, które młodzież napotykała od pokoleń, rozpoczynając dorosłe życie, obecne pokolenie będzie dodatkowo żyć w epoce globalizacji i będzie musiało poradzić sobie z odpowiedzialnością związaną ze starzeniem się społeczeństwa. Dlatego bardzo niepokojący jest fakt, że kryzys gospodarczy tak poważnie dotknął młodzież. W 2011 r. zatrudnionych było zaledwie 34% młodych ludzi, co stanowi najniższy odsetek kiedykolwiek zarejestrowany przez Eurostat. Dane dotyczące bezrobocia świadczą również o tym, że rynek pracy staje się znacznie trudniejszy dla młodzieży. Od początku kryzysu bezrobocie osób młodych wzrosło o 1,5 mln, osiągając w 2011 r. poziom 5,5 mln (czyli 21%).

Chociaż statystyki te są poważne, nie odzwierciedlają sytuacji młodzieży we właściwy sposób, zwłaszcza że wiele młodych osób to studenci, a zatem nie zaliczają się do ludności aktywnej zawodowo. Z tego powodu osoby odpowiedzialne za wyznaczanie kierunków polityki w UE w coraz większym stopniu stosują koncepcję „młodzieży NEET" – „młodzieży bez pracy, nauki czy szkolenia". Definicja ta jest w zasadzie prosta i odnosi się do tych osób, które obecnie nie mają pracy, nie uczestniczą w szkoleniach ani nie są sklasyfikowane jako studenci. Jest to wskaźnik wycofania się z rynku pracy, a może i ze społeczeństwa w ogóle.

W niniejszym sprawozdaniu analizuje się sytuację młodzieży na rynku pracy w Europie, ze szczególnym naciskiem na grupę sklasyfikowaną jako młodzież NEET. Bada się w nim czynniki warunkujące przynależność do grupy NEET oraz dokonuje pomiaru gospodarczych i społecznych kosztów młodzieży NEET. Ponadto w sprawozdaniu ocenia się działania polityczne podejmowane przez państwa członkowskie w celu wspomagania młodzieży w większej aktywności na rynku pracy.

Kontekst polityki

Na poziomie UE młodzież NEET uważa się za jedną z najbardziej problematycznych grup w kontekście bezrobocia osób młodych. Komisja Europejska zareagowała na ten problem inicjatywą przewodnią „*Mobilna młodzież*" w ramach strategii „Europa 2020" oraz inicjatywą „*Szanse dla młodzieży*" na lata 2012-2013. Inicjatywy te mają na celu uwolnienie potencjału wszystkich młodych ludzi oraz wzywają organy państw członkowskich, przedsiębiorstwa, partnerów społecznych i UE do wspólnego działania w celu przezwyciężenia wyzwań stojących przed młodzieżą. Szczególny nacisk kładzie się na zapewnienie drogi powrotnej do kształcenia i szkolenia oraz na umożliwienie nawiązania kontaktu z rynkiem pracy. W 2012 r. w pakiecie Komisji Europejskiej na rzecz zatrudnienia „W kierunku odnowy gospodarczej sprzyjającej zatrudnieniu" ponownie zaakcentowano potrzebę zapewnienia młodzieży nowych możliwości, podkreślając znaczenie zmniejszenia dramatycznych wskaźników bezrobocia osób młodych i statusu grupy NEET poprzez umożliwienie podjęcia aktywności zawodowej.

Komisja Europejska wprowadziła nowe wskaźniki, takie jak wskaźnik NEET, aby monitorować sytuację na rynku pracy i sytuację społeczną młodzieży oraz ułatwić dokonywanie porównań pomiędzy państwami członkowskimi w kontekście strategii „Europa 2020". Zapewnia to kwestiom związanym z młodzieżą większą widoczność i wzmacnia pozycję młodych ludzi w agendzie politycznej.

Kluczowe ustalenia

Według Eurostatu w 2011 r. 7,5 mln młodych ludzi w wieku od 15 do 24 lat i dodatkowo 6,5 mln młodych ludzi w wieku od 25 do 29 lat było wykluczonych z rynku pracy i kształcenia w Europie. Odpowiada to znacznemu wzrostowi wskaźnika NEET: w 2008 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 11% dla grupy wiekowej 15-24 lat i 17% dla grupy wiekowej 25-29 lat; do 2011 r. wskaźnik ten wzrósł odpowiednio do 13% i 20%. Pod tym względem istnieje duże

zróżnicowanie między państwami członkowskimi – wskaźnik ten wynosi od mniej niż 7% (Luksemburg i Holandia) do ponad 17% (Bułgaria, Irlandia, Włochy i Hiszpania).

Młodzież NEET to bardzo zróżnicowana grupa ludności. Największą podgrupę stanowią zazwyczaj ci, którzy są konwencjonalnie bezrobotni. Inne podgrupy wymagające szczególnej troski obejmują osoby chore i niepełnosprawne oraz młodych opiekunów. Do podgrup niewymagających szczególnej troski należą osoby, które po prostu robią sobie przerwę w aktywności zawodowej, oraz osoby konstruktywnie zaangażowane się w inne działania, takie jak: sztuka, muzyka i samokształcenie. Wspólnym dla nich czynnikiem jest to, że nie gromadzą kapitału ludzkiego za pośrednictwem oficjalnych kanałów.

Niektóre młode osoby są bardziej zagrożone przynależnością do grupy młodzieży NEET niż inne. W przypadku osób z niskim poziomem wykształcenia ryzyko wejścia do grupy NEET jest trzy razy większe niż w przypadku osób z wykształceniem wyższym, natomiast młodzi ludzie wywodzący się ze środowisk imigracyjnych są o 70% bardziej przynależnością do grupy młodzieży NEET niż obywatele danego kraju. Młodzież niepełnosprawna lub z problemami zdrowotnymi jest o 40% bardziej zagrożona przynależnością do grupy NEET niż młodzi ludzie cieszący się dobrym zdrowiem. Zasadniczy wpływ ma również środowisko rodzinne.

Zaliczanie się do młodzieży NEET ma poważne negatywne skutki dla danej osoby, społeczeństwa i gospodarki. Przynależność do grupy NEET może prowadzić do wielu szkód społecznych, takich jak: niezadowolenie, niepewne i niezbyt dobre przyszłe zatrudnienie, przestępstwa popełnianie przez młodzież oraz problemy związane ze zdrowiem psychicznym i fizycznym.

W 2011 r. straty gospodarcze wynikające z wyłączenia młodzieży z rynku pracy wyniosły 153 mld EUR. Są to ostrożne szacunki. Wartość ta odpowiada 1,2% europejskiego PKB. Istnieje duże zróżnicowanie pomiędzy państwami członkowskimi, ale niektóre kraje ponoszą szczególnie wysokie koszty, wynoszące 2% lub więcej ich PKB: Bułgaria, Cypr, Grecja, Węgry, Irlandia, Włochy, Łotwa i Polska.

Młodzież NEET jest bardziej zagrożona wyobcowaniem politycznym i społecznym. W porównaniu z młodzieżą spoza grupy NEET młodzież NEET charakteryzuje się drastycznie niższym poziomem zainteresowania polityką i zaangażowania politycznego i społecznego, a także niższym poziomem zaufania.

Wskazówki dotyczące polityki

W ramach strategii wdrażanych przez państwa członkowskie podejmowane są działania na różnych etapach ścieżki prowadzącej do zatrudnienia. Strategie te są bardzo zróżnicowane pod względem celów, założeń i działań. Choć trudno jest ocenić efektywność tych strategii, można wyszczególnić szereg dobrych praktyk w zakresie projektowania i wdrażania działań politycznych:

- Środki polityczne muszą być zróżnicowane i ukierunkowane na różne kwestie w obrębie ścieżki prowadzącej do zatrudnienia oraz poświęcać szczególną uwagę różnym grupom wymagającym szczególnej troski, w przypadku których istnieje większe prawdopodobieństwo, iż będą oni narażeni na kilka negatywnych aspektów w tym samym czasie.

- Szczególnie ważne jest uwzględnienie gotowości beneficjentów do uczestnictwa w rynku pracy. Niektóre osoby, te bardziej gotowe, będą korzystać z inicjatyw, które mają solidne podstawy w potrzebach rynku pracy, jednak inne muszą najpierw zmierzyć się z przeszkodami osobistymi, zanim będą mogły wziąć udział w programach zatrudnienia.

- Młodzież trzeba naprowadzić na długoterminową, zrównoważoną ścieżkę. Znalezienie rozwiązań krótkoterminowych nie wystarczy. Młodzież potrzebuje stabilnego i trwałego zatrudnienia dobrej jakości. Obejmuje to wyposażenie jej w kwalifikacje niezbędne do udanej integracji z rynkiem pracy.

- Niezbędne jest zaangażowanie różnych zainteresowanych stron w projektowanie i realizowanie środków na rzecz zatrudnienia młodzieży. W przypadku środków, które skupiają się na wspieraniu zdolności beneficjentów do zatrudnienia, potrzebny jest w szczególności silny poziom zaangażowania pracowników i ich przedstawicieli.

- Środki na rzecz zatrudnienia młodzieży powinny być zorientowane na klienta, a nie na dostawcę. Oznacza to wzięcie pod uwagę różnych ścieżek, na przykład od głównych ścieżek uczenia się po dostosowane do potrzeb ścieżki z zapewnieniem wsparcia.

- Skuteczne strategie są innowacyjne. Wprowadzają one nowe sposoby dotarcia do swoich grup docelowych, przy czym działania informacyjne stanowią istotną część wysiłków mających na celu zaangażowanie młodzieży pozbawionej praw obywatelskich, z kolei zachęty, „branding" i kampanie marketingowe mogą być przydatne w kontekście bardziej uniwersalnych usług w zakresie zatrudnienia młodzieży.

Więcej informacji

Sprawozdanie „*NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*" (Młodzież NEET – młodzież bez pracy, nauki czy szkolenia: charakterystyka, koszty i rozwiązania polityczne w Europie) znajduje się na stronie www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1254.htm.

Więcej informacji udziela Massimiliano Mascherini, kierownik ds. badań, mam@eurofound.europa.eu.